

„Ühise põllumajanduspoliitika strateegiakava 2021–2027“ keskkonnasõbralike praktikate ja mahepõllumajanduse töögrupi III kohtumise memo

III kohtumine toimus 20. veebruaril 2020 Maaeluministeeriumi suures saalis kell 10.00–16.00 (Lai tn 39 // Lai tn 41, Tallinn).

Osalejad

Kohtumisest võtsid osa Eesti Keskkonnaühenduste Koda, Eesti Lamba- ja Kitsekasvatajate Liit, Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoda, Põllumajandusamet, KEVILI, Eesti Maaülikool, Tartu Ülikool, Eesti Taimekasvatuse Instituut, PRIA, Põllumajandusuuringute Keskus, Eesti Ornitoloogiaühing, Keskkonnaministeerium, Keskkonnaamet, Eesti Mesinduse Koostöökogu, Mahepõllumajanduse Koostöökogu, Mahetootjate Nõu- ja Jõukoda, Pärandkoosluste kaitse ühing, Tartumaa Põllumeeste Liit, Eesti Lihaveisekasvatajate Selts, Eesti Noortalunikud, Maaeluministeerium

Taust

Maaeluministeerium on alustanud Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika (ÜPP) strateegiakava 2021–2027 koostamisega. Strateegiakava koostamise eesmärk on parandada põllumajandustootmise, toiduainete tootmise ja maapiirkondade säästvat arengut.

Euroopa Komisjon esitas 1. juunil 2018 seadusandlikud ettepanekud 2020. aasta järgse ÜPP kohta. Ettepanekute eesmärgiks on tagada, et ÜPP vastaks paremini praegustele ja tulevastele väljakutsetele, toetades samal ajal jätkuvalt Euroopa Liidu põllumajandustootjaid jätkusuutliku ja konkurentsivõimelise põllumajandussektori kujundamisel. ÜPP rakendamiseks perioodil 2021–2027 tuleb igal liikmesriigil koostada ÜPP strateegiakava, mis hakkab hõlmama nii põllumajanduse otsetoetusi, seni maaelu arengukavade alusel rakendatud maaelu arengu toetusi kui ka põllumajanduse ühise turukorralduse teatud sektoripõhiseid programme.

Arengukava koostamist puudutav info ja toimunud töögruppide materjalid asuvad Maaeluministeeriumi kodulehel: <https://www.agri.ee/et/upp-strateegiakava-2021-2027>

Päevakava

- 10.15–10.30: kogunemine ja hommikukohv
- 10.30–10.45: päeva eesmärkide ja töökorralduse tutvustus
- 10.45–13.00: arutelu
- 13.00–13.45: lõuna (osaleja omal kulul)
- 13.45–16.30: arutelu
- 16.30–16.40: kokkuvõtte, lõpusõnad

Sissejuhatus

Töögrupi kohtumise viis läbi ÜPP strateegiakava keskkonnasõbralike praktikate ja mahepõllumajanduse töögrupi juht Martti Mandel. Eesmärk on enne sekkumislehtede tutvustamist leida rakendamise detailsemad põhimõtted ja võimalikud kitsaskohad. Kavas on võrrelda tingimuslikkusest tulenevaid võimalikke baasnõudeid täiendavate põllumajanduse keskkonna nõuetega. Eesmärk oli läbi rääkida võimalike praktikate nimekiri ja töögrupi liikmetelt tagasiside saamine, milliste praktikatega ning kuidas ja mis tingimustel edasi minna.

Keskkonnasõbralike praktikate ja mahepõllumajanduse töögrupi eesmärgiks on tulevaseks programmiperioodiks välja töötada rakendatavad sekkumised ÜPP I samba ökokavadele ning II samba keskkonna- ja kliimameetmele, sh mahepõllumajandusele.

Arutelu tulemused

1. Viljavaheldus või külvikord

Ettepanek on tugineda praegusele KSM-i sõnastusele ning seda nõuet võiks rakendada strateegiakavade määruse art 65 alusel (keskkonna-, kliima- ja muud majandamiskohustused).

Kinnitati, et lisaks maisile ja tatrале kirja panna sorgo. Tuli ettepanek ristõieliste sugukonda kuuluvaid põllumajanduskultuure samal põllumaal uuesti enne nelja aasta möödumist mitte lubada. Ideaalis võiks see olla viis aastat.

2. Lämmastikku siduvate kultuuride (liblikõielised) kasvatamine

Otsustati edasi minna art 28 (ökokavad) alusel. 15 % toetusõiguslikul põllumaal kasvatatakse liblikõielisi puhaskultuurina, segus kõrreliste heintaimedega või segus teiste haljasväetiseks kasvatatavate põllumajanduskultuuridega.

Nimekiri peaks olema avatud, et vältida maha pandud liblikõielise mitteamvestamist, sest neid kultuure pole nimekirjas. Teises töögrupis tuli soovitus lisada nimekirja üheaastane lupiin (hävib talvel) ja talivikk (tagab kaetuse). Seemnesegu hindamiseks on vaja leida baasid, mille põhjal hinnata. Kas saab lahendada katvuse hindamisega? PRIA tõi välja kanepi põldude teema, kus liblikõielisi on pandud küll, aga väga vähe.

3. Talvine taimkate

Ettepanek on tugineda praegusele KSM-i sõnastusele: taotleja peab hoidma vähemalt 30 % toetusõiguslikust põllumaast kohustuseaasta 1. novembrist kuni sellele järgneva kohustuseaasta 31. märtsini põllumajanduskultuurist koosneva talvise taimkatte all. Lisaks on ettepanek soodustada kõrgemat talvise taimkatte protsenti (näiteks 60%) kõrgema maksega, käsitlemata kõrgema protsendi saavutamata jätmist nõude rikkumisena.

Toetusalune maa, mille kohta % arvutatakse, on mahedas ja KSMis erinev. Talviljade rohkem kasvatamisel levivad talvituvad umbrohud. Kõrreliste umbrohtude tõrje on keeruline ja pole keskkonnasõbralik. Seetõttu pole mõistlik talvilja osa suurendada. Selle protsendi suurenemine ei peaks hõlmama ainult teravilja, vaid peamiselt rohumaid.

Talvine taimkate on maksimaalse efektiga. Viimase 5-10 aasta uuringute põhjal tuleb välja, et mitte ainult sügisel ei toimu leostumine, vaid ka kevadel. Talvise taimkatte mõte on ära hoida nii sügisene kui kevadine leostumine. Selgus, et talvine taimkate rakendada keskkonnameetme alt, sest ökokava käib kalendri aasta järgi. Talvist taimkatet kontrollitakse oktoobris, märtsis kontrollitakse vihjete põhjal. Teema edasi arutamisele PRIA ja MEM vahel.

4. Vahekultuuride (sh püüdekultuurid) kasvatamine

Vahekultuur on kiire kasvuga põllumajanduskultuur või kultuuride segu, mis külvatakse põllumaale enne või pärast põhikultuuri koristamist ja mustkesa hiljemalt 10 (15.) septembril ja katab põldu vähemalt 1. novembrini ning mida ei kasutata saagi saamiseks.

Teises töögrupis järeldus, et juhul kui uuel perioodil kehtestame nõuded valikuliselt (st, et ei tule kohustuslike nõuete nimekirja), siis võiks vahekultuuride nõue jääda nimekirja kui täiendav võimalus talvise taimkatte kõrval. Kolmandas töögrupis tõstus küsimus, kas peab olema sertifitseeritud seeme ja kas seeme peab olema külvatud (varise teema)? Varise puhul tõstus teema arenedes küsimus, kas soosime varise ärakasutamist ja lubame vahekultuuri koosneda ainult eelnenud põhikultuurist? Rääkida üle TTO-ga.

Sertifitseeritud seemet ei ole talvikil, põldsinepil ja kesaredisel. Seeme peaks olema kättesaadav ja seega pole põhjust, miks vahekultuur peab olema sertifitseeritud seeme. Oht on, et levib tuulekaer ja et seeme ei idane.

Arvati, et vahekultuur peaks kindlasti sees olema ja see sobib ökokava alla. Samas on vahekultuuri nõudest olulisem hoida paigas viljavahelduse nõue. Vahekultuuride nimekirja ei saa lukku panna, sest liike tuleb juurde. Millised vahekultuurid täidavad viljavahelduse nõuet? Ja sellepärast tuleb lubada sama kultuuri kasvatamist nagu oli põhikultuur ning millises ulatuses seda võib?

5. Liigirikaste püsirohumaade säilitamine

Nõue strateegiakavade määruse art 65 (keskkonna-, kliima- ja muud majandamiskohustused) alusel.

Toetust makstakse püsirohumaadele, mida pole uuendatud mullaharimise teel hinnanguliselt kümme aastat ja kus on kujunenud looduslik taimestik. Taotleja ei tohi toetusõiguslikul maal kohustusperioodi jooksul püsirohumaad üles künda. Sihtala võiks olla 20 000 ha ja kõik toetust taotlenud alad vaadatakse esimesel kohustusaastal eksperdi (või muu kokkulepitud isiku) poolt üle, kes kinnitab, et kas tegemist on toetuse väärilise püsirohumaaga. Hekseldamise piiramine analoogselt PLK-le.

Kas taimekaitsevahendid ja väetamine on lubatud?

Mingil viisil peab olema harimine lubatud. Kas lubada otsekülv?

Kas eksperthinnang võiks olla mitme aasta kohta?

Mis on tootja ja mis eksperdi vastutus? Lahendame määruse tasemel.

xx kohalikku liiki? Kuidas hinnata liigirikust?

Suurte põldudega on skeemide võimalus, kus ekspert saab öelda, et tee põld siia.

Toodi välja, et püsirohuma saagikus on kolm-neli korda väiksem seal, kus ei väetata. Samuti on esimesel aastal rajamise probleemid, sarnaselt nagu ravimtaimedega - seemet pole esimesel aastal saada ja 15-20 liigiga kooslust on raske säilitada. Tasakaaluks toodi välja, et vaestel muldadel on rohkem liike peal, kui toitainerikastel.

6. Rohumaade täiendavad majandamise nõuded

Niitmise ja hekseldamise ajalised piirangud ning niite kokku kogumise kohustus, hekseldamise piiramine (võimalikult sügisesse lükkamine), 2-5% jäetakse niitmata, rohumaadel karjatamise soodustamine.

Kontrollimatu nõue on 2-5% niitmata jätmise – uuel perioodil minnakse üle seirele.

PRIA: saab olla ainult põllu põhine. 10*10 on täpsus. PRIA-ga kokku leppida, kuidas teha.

7. Rohumaade rajamine mulla- ja veekaitse eesmärgil

Nõue strateegiakavade määruse art 65 (keskkonna-, kliima- ja muud majandamiskohustused) alusel.

Sarnaselt praeguse perioodi piirkondliku mullakaitse ja piirkondliku veekaitse toetustele, mullakaitse ja veekaitse aspektist tundlike alade viimine rohuma alla ning nende alade rohumaana hoidmine.

Mullakaitse osas rakendub toetusõiguslikele põllumajandusmaadele, millel on 90 protsendi ulatuses turvasmullad või erodeeritud ja deluviaalmuldade kompleks.

Veekaitse osas toetusõiguslikud põllumajandusmaad, mis asuvad vähemalt 50% ulatuses kaitsmata põhjaveega alal või olulisel allika- ja karstialal ja põllud, millel asub allikas või karstialehter. Lisada VESI toetuse alla põllud, mis on pinnaveekogude ääres, mis on toitainete tõttu halvas seisundis – need alad viia rohuma alla – Tartu Ülikooli töö.

Praegu on töötav meede. % võiks allapoole tulla, sest looduses pole sirgeid piire. Ja kuna % on kõrge, lõikub osa piirkondi välja. Püsirohuma võiks olla pinnaveekogumite ümber, kus on toitainetega probleemid. Lisandus ettepanek mitte kogu põld püsirohumaaks, vaid võimaldada kasutada liigirikast riba. Seda nõuet aitaks sisustada Tartu Ülikooli kaardiprojekt.

Uuendamine vs taastamine. Orasheina ja nõgesega rohuma vahele seemnete külvamine on tühi töö ja kündmine peab olema lubatud. Odavam on lasta tootjal seal majandada, sest loom neid kultuure ei söö, toiteväärtus on madal ja tema tootmine on takistatud. Praegu on tingimuslikkuses nõue, et 100% turvasmulda ei tohi üles künda. Vaja on analüüsi, et saada ülevaade tootjatest, kui paljudel on turvasmullad. Mis saab tootjast, kellel on 1/3, pooled või kõik sellised maad? Kui on kõik sellised maad, siis lõpetatakse tootmine seal ära, ja seetõttu võiks midagi lubada tootjal seal teha.

8. Liigirikaste rohumaade rajamine

Nõue strateegiakavade määruse art 28 (ökokavad) alusel. Säilitamise eesmärgil tuleks kaaluda keskkonnameedet. Liigirikka rohumaad rajamine võib olla pikem protsess kui üks aasta. Liigirikas rohumaad tähendab minimaalselt 20 kohaliku päritoluga liiki, sealhulgas 15 õistaimeliiki. Millised liigid lähevad arvesse – kas nimekiri juurde? Kust saada seemnesegud? Kas võiks olla piirkondlik? Uuel perioodil pilootida kindlates piirkondades? Kesk-Eesti, kus elurikkus on madalam.

Liivimaa lihaveltel on klastris liigirikuse katse. Keskkonnale on kasu juba siis, kui liigirikkus on ka kuni 5 aastat. Ülekülvamine on sobiv ja see peaks olema seotud säilitamise nõudega. Lisaseemnete uuesti külvamisega on olemasoleva taimestiku puhul tärgamise probleem. Kontrolli probleem - raske on määrata, kui on palju kultuure. Kas püsirohumaad saab minna liigirikaks PR-ks? Rajamine vs taastamine vs uuendamine.

9. Digipõlluraamat

Andmete kättesaadavaks tegemine teadusarendustegevuseks ja seireks. Nõude rakendamise küsimused otsustatakse ja integreeritakse siis, kui digipõlluraamatu lahendus on valmis. Lammas on sõnnikukalkulaatorist väljas. HELCOM-i raames on välja töötatud lisaks sõnnikukalkulaatorile teine abivahend. Mis saab nendest tootjatest, kelle põlluraamat on paberil?

10. Põllumajandusettevõtte säästlikku toitainekasutust soodustava abivahend

Nõude rakendamise küsimused otsustatakse siis, kui abivahendi lahendus on valmis.

11. Mullaproovide võtmise ja analüüsimise kohustus

Nõue strateegiakavade määruse art 65 (keskkonna-, kliima- ja muud majandamiskohustused) alusel.

- Taotleja korraldab toetusõigusliku põllumaa kohta mullaproovide võtmise ning proovide saatmise mullaanalüüsides tegemiseks mulla ja pinnase analüüsimiseks akrediteeritud laboratooriumisse.
- Taotleja korraldab mullaproovide võtmise arvestusega, et iga kuni viie hektari toetusõigusliku põllumaa kohta on võetud üks mullaproov, millest on võimalik määrata mulla happesust, taimedele omastatava fosfori ja kaaliumi sisaldust ning mulla orgaanilise süsiniku sisaldust.
- Corg 20 ha kohta – sarnaselt praegusele KSM-le.
- Mulla happesus määratakse kaaliumkloriidi lahusest, taimedele omastatava fosfori ja kaaliumi sisalduse määramiseks kasutatakse Mehlich 3, Egnér-Riehm topeltlaktaadi või Egnér-Riehm-Domingo ammoniumatsetaat-laktaadi meetodit.

Mullaproovid võiks laieneda ka nendele püsirohumaadele – kogu ettevõtte põllumajandusmaale nõue (võiks välistada PR-d, mida ei väetata)

Mullaproovide andmed võiksid olla avalikud? – vaja eraldi kohtumist.

Sõnnikuproovid seada samuti nõudeks.

Aluseks võetakse suuresti eelmise perioodi meede.

12. Mustkesa mittetoetamine

Nõue strateegiakavade määruse art 28 (ökokavad) ja art 65 (keskkonna-, kliima- ja muud majandamiskohustused) alusel. Toetust ei anta toetusõigusliku põllumaa kohta, mida on kohustuseaastal hoitud mustkesas.

13. Mesilaste ja looduslike tolmeldajate soodustamine

Nõue strateegiakavade määruse art 65 (keskkonna-, kliima- ja muud majandamiskohustused) alusel

- Toetust võib taotleda, kui taotlejal on vähemalt kümme mesilasperet või kui taotlejal on mesilasperede kasutamise kohta kokkulepe mesinikuga, kellel on vähemalt kümme mesilasperet.
- Toetust taotleda kohustuse aluse põllumajandusmaa kohta, millel viiakse ellu põhitegevust ja kasvatatakse korjetaimi nimetatud kas puhaskultuurina või segus.
- Korjetaimedele on lubatud allakülvid.
- Kultuuride nimekiri tuleb üle vaadata.
- Nii ribad kui segud.

Toetus tootjale, kui kutsutakse mesinikud tolmeldama? Kui kaugel mesinik põllust võib olla? Kui seotakse mesilasperedega, siis mitu põllumeest võib teha ühe mesinikuga lepingu või võib mesinik teha ühe lepingu? Mesilasperede arv seotud hektaritega.

Ettepanek maksta toetust põllumehele selle eest, kui nad kutsuvad mesiniku tolmeldama. Meede ei pea olema üheaastane. Praeguse nõudega ei ole võimalik selle meetme nõudeid täita, sest peavad olema teatud kultuurid ja teatud osakaalud. Maaülikooli töö tulemusi saab siin rakendada ja sobivust uurib PMK. Oluline on, et õitsemise konveier oleks tagatud. Tootjate probleem on see, et erinevad kultuurid peavad olema kontaktis mingi vahemaaga ja segupõld võiks olla lahendus.

14. HPK 9+

Tingimuslikkuse HPK 9 nõude kõrgem protsent. Nõue strateegiakavade määruse art 28 (ökokavad) alusel võimalusel rakendada sarnaselt käesoleva perioodi ROH ökoalade toetusele.

Täiendav % (x) põllumajandusmaast või põllumaast tootmisega mitteseotud objektidest või maa-aladest, mis on määratletud HPK 9 alusel. Objektide all mõeldakse maastikuelemente (HPK 9 elemendid) ning maa-alade all sarnaselt ROH ökoaladele nt. harimispraktikad nagu sööti jäetud maa/kesa va mustkesa, lühikese raieringiga madalmetsa so paju kasvualad ja N- kultuurid. Lisaks, mittetootlike alade puhul tuleb lähtuda tootmispiirangust ning lisaks ei kasutata taimekaitsevahendeid/ mineraalväetisi.

Sekkumise detailsemad tingimused saab välja töötada siis, kui on lõplikult kokku lepitud tingimuslikkuse HPK 9 baasnõuded.

Mis on täiendav %? Mis on elemendid? Mis on maa-alad? Kas on nõuetele vastavuse nimekirja võimalik lisada rohumaaribad?

Kui ei ole NV või maastikuelemendid, siis ei saa ökokavasse lisada. Tootja saab praegu valida kas harimispraktikad või maastikuelemendid, et 5% nõuet täita. HPK9 all säilitamine juba on nõudena. Kui lisada elemente juurde näiteks rohumaaribad, siis eraldi säilitamise eest ei saa maksta.

15. Maastikumitmekesisuse säilitamine

Nõue strateegiakavade määruse art 65 (keskkonna-, kliima- ja muud majandamiskohustused) alusel

Probleemi selgitus: Tingimuslikkuse HPK 9 alt säilitatakse maastikuelemente, kuid see ei pruugi tagada kogu põllu osas ökosüsteemiteenuse olemasolu. Antud toetus on ainult nendele põllumaadele (külvikorras põllukultuuriga põldudele), kus on põllud piisavalt väikesed ja maastikumitmekesisus põllu ümber selline, et tagab püsivalt ökosüsteemiteenuste olemasolu.

Täiendav makse põllu kohta juhul, kui põld on 100% kaetud ökosüsteemiteenusega. Toetussumma näiteks +10% põllule makstavast ÜPT summast.

Kas toetuse mitterakendamine tähendab, et väikesed põllud tehakse suureks? Väikesel põllul olevatele elementidele peaks maksma. Kui on element märgitud maastikuelemendiks ja võtab ÜPT, ei tohi seda eemaldada. Keegi pole maastikuelementide juurde rajamise vastu. Probleem tuleb hindamise juures, sest asi pole praktikas praegusel kujul rakendatav. Kas piloot ala võiks olla lahendus? Ökosüsteemi tõusu ja langust näitavad joonised ei saa olla toetuse rakendamise aluseks. Oht on pigem selles, et suuremate kulude tõttu lõpetatakse põldude kasutamine.

Hetkel on 50-50, kas baasnõue tuleb põllumaa või põllumajandusmaa kohta.

Millist eeskuju on võimalik võtta Rootsist, et kuidas neil tehakse ja mis on neil maastikuelemendid.

Toetuse maksmise aluseks on andmekiht, mis näitab, kui suures ulatuses on põld ökosüsteemiteenustega kaetud. Kaardikiht valmib suvel.

Nõude kujundamise eesmärgid ja suunised:

- 1) väärtustada maastikuelementide säilitamist;
- 2) väärtustada liigendatuid põlde;
- 3) väärtustada looduslike, sealhulgas niidu- ja pärandkoosluste esinemist põllumajandusmaastikus.

Aveliina Helm ja Eve Veromann tutvustavad järgmises töögrupis täpsemat rakendamise meetodit.

16. Maastikuelementide (näiteks väikeveekogude ja märgalade) ja rohumaaja puisribade rajamine

Nõue strateegiakavade määruse art 28 (ökokavad) või 65 (keskkonna-, kliima- ja muud majandamiskohustused) alusel.

Taotleja rajab põllumaale maastikuelemendid vastavalt plaanile, mis koostatakse koostöös põllumajanduse keskkonnanõustajaga (või mõne teise määruses sätestatud osapoolega). PRIA arvestab toetuse määramisel muuhulgas nimetatud plaani ning põllumajanduse keskkonnanõustaja (või mõne teise määruses sätestatud osapoole) ekspertarvamust.

Nõude kujundamise eesmärgid ja suunised:

- 1) väärtustada maastikuelementide rajamist viisil, et põld on 100% kaetud ökosüsteemi teenustega;
- 2) väärtustada põldude liigendamist selle kaudu, et põldude vahele (ja sisse) rajataks looduslikud elemendid (näiteks vähemalt 6 meetri laiused rohumaaribad).

Servaribad võiks tõsta skeemist välja?

Aveliina Helm ja Eve Veroma tutvustavad järgmises töögrupis täpsemat rakendamise meetodit.

17. Kultuuri puudumine kuni 20% põllumaast

Kahjustuste korral ülekülvamise nõude kaotamine, kui kahjustus on väiksem kui 20% põllumaast. Need alad jääks sel juhul linnulaikudeks.

Otsetoetuse ja KSM-i määruse sõnastus praegu: 15.juuniks peab olema külvatud kultuur kasutades kohalikele normidele vastavaid agrotehnilisi võtteid.

Ettepanek täiendada nõuet järgmiselt: nõue loetakse täidetuks ka siis, kui kultuur puudub kuni 20% põllu pinnast.

18. Lõokese laigud

Laigud suurusega näiteks 4x4m kuni 16x16 meetrit (vastavalt külviku laiusele) ja 1-5 ala hektari kohta haritava maa sees, mis on jäetud külvamata. Laigus peab olema madal taimestik. Kui laigud on sees, siis toetuse saab ikka kätte – laikusid on vaja premeerida.

Kontrolliperiood hakkab juulis ja seetõttu on keeruline kahjustust määrata.

Kuidas takistada umbrohtude levik laikudega põllul? Mujal maailmas on väga palju kogemusi.

Nõue strateegiakavade määruse art 28 (ökokavad) alusel.

19. Täiendavate integreeritud taimekaitsevõtete rakendamine

Nõue strateegiakavade määruse art 28 (ökokavad) või 65 (keskkonna-, kliima- ja muud majandamiskohustused) alusel.

- Valikuline nõue 1: herbitsiidide mittekasutamine laiarealiselt kasvatavate kultuuride nagu kartul, mais, taliraps (kultuuride loetelu vajab täpsustamist, varinat on välistada ainult teravili).

Põhjus: nimetatud kultuuridel on umbrohutõrjel efektiivselt rakendatavad mehhaanilised võtted nagu vahelhärkimine ja spetsiaalsete äkete kasutamine. Palju meil laiarealiselt harijaid on? Teravili on toodud, sest seal on umbrohtumus väga suur, kui vältida herbitsiidi kasutamist. Võib jätta üldvaliku nõudena ja kultuuri mitte limiteerida.

- Valikuline nõue 2: triivi vähendavate otsakute või lisaseadmetega (vajab täpsustamist, millist seadet mõeldakse) pritsi kasutamine ja pritsimise ülekattet vältivate lisaseadmetega pritsi kasutamine.

ITK on täiendava meetmena. Mõeldav on ülekatte soetamise toetamine ja seadmete soetamine on keskkonnasõbraliku investeringu toetuse meetmes. Kas on mõeldav kuidagi KSMi siduda? KSMiga jõuab suurema hulga tootjateni ja investeringutega vähesteni. PRIA lisas, et triivi vähendavate otsikute kasutamine on kontrollitav ainult siis, kui tootja pritsib.

20. Riba mahe ja tavatootja vahel

See ei saa olla maastikuelement. Ühel juhul kaitseb mahedat rohkem ja teisel juhul on ta säilitamise kohustus.

21. Sõnniku varasem laotamine

Eesmärk on suunata paljud kasutama vedelsõnnikut varem, investeringust saab toetuse mõnele hoidlale. PRIA kontrollib augusti alguses, kas on võimalik, et augustiks peab olema 80% laotatud ja 80% sõnnikuhoidlast on tühi. MeM ja KeM lahendavad.

Edasised tegevused

Töögrupp kohtub järgmine kord 9. märtsil 2020 Maaeluministeriumis. Siis ootame igast organisatsioonist ühte esindajat.

Memo koostasid: Martti Mandel, Linda Ajaots